

Zijn er straks nog

50,4% van de Pluslezers zegt: 'Vrijwilligerswerk heb ik met de paplepel ingegoten gekregen, ik doe het al mijn hele leven.'

84% zegt: 'Als lid van een vereniging moet je ook bereid zijn om de handen uit de mouwen te steken voor die vereniging.'

genoeg vrijwilligers?

DE PRAKTIJK

Door allerlei ontwikkelingen in de maatschappij zal het vrijwilligerswerk de komende jaren van karakter veranderen. Bovendien zal de behoefte aan vrijwilligers groter worden. Maar geen nood: nieuwe rondes, nieuwe kansen.

Tekst **Marte van Santen** en **Laura van der Meer** (interviews vrijwilligers) | Foto's **Hollandse Hoogte**, **Mariël Kolmschot** | Visagie **Thirza Waasdorp**

Nederland staat in de topdrie van landen met de meeste vrijwilligers ter wereld. Elk jaar zet 43 procent van alle volwassenen – oftewel 4,5 miljoen mensen – zich via een vereniging, stichting of ander initiatief in voor de samenleving. Gemiddeld besteden ze 4,1 uur per week aan dat vrijwilligerswerk. Alleen in de Verenigde Staten en Zweden zijn er verhoudingsgewijs méér vrijwilligers actief. Het percentage van 43 procent is al decennialang min of meer stabiel, ook al is onze samenleving steeds individualistischer geworden. Een vaak gehoorde klacht is dat mensen alleen nog maar met zichzelf bezig zijn en dat materieel bezit belangrijker is geworden dan naastenliefde. Wat vrijwilligerswerk betreft blijkt dat gelukkig geen invloed te hebben. De belangrijkste motivatie voor vrijwilligerswerk – er 'plezier' aan beleven om iets voor een ander te doen – is van alle tijden.

“Een belangrijke verklaring voor de populariteit is te vinden in de geschiedenis van de verzuiling”, zegt Lucas Meijs, bijzonder hoogleraar vrijwilligerswerk aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. “Van oudsher zijn we gewend om ons in te zetten voor organisaties die bij onze eigen levensbeschouwing passen. Protestant, katholieken, socialisten: allemaal hadden ze hun eigen clubs. Om die draaiende te houden, waren heel wat vrijwillige handjes nodig. Het rijke verenigingsleven in Nederland is van groot belang voor het in stand houden van vrijwilligerswerk. Negen op de tien vrijwilligers zijn namelijk gevraagd om mee te helpen. Dat gebeurt op locaties waar mensen elkaar ontmoeten: bij de sportclub of hobbyvereniging, op school, in het streekmuseum of de kerk. Bovendien heerst op dat soort plekken vaak een sterke morele code: ‘Meehelpen hoort erbij.’ Het maakt dat mensen sneller ja zeggen.” ▶

‘Het voelt nooit als een opgave.’

Ruud Muijs (56) heeft een fulltimebaan als gemeenteambtenaar. Daarnaast brengt hij als vrijwilliger wekelijks een bezoek aan een verpleeghuis om met iemand een kop koffie te drinken en een wandeling te maken.

12.30: “Ik permitteer mezelf de vrijheid om er op kantoor even tussenuit te knijpen voor een bezoekje. Mijn werktijden zijn variabel, dus werk ik aan het eind van de dag wat langer door.”

12.50: “De man bij wie ik langsga, is blij als hij me ziet. Het voelt nooit als een opgave. Ik geniet er zelf net zoveel van.”

12.55: “Met de lift naar het restaurant voor een kop koffie met wat lekkers erbij.”

13.00: “Als het mooi weer is, zoals vandaag, maken we een wandeling in het bos. Ik duw mijn rolstoel. We praten over politiek, bridge, werk en maatschappelijke ontwikkelingen.”

13.50: “Eigenlijk is het maar zo’n kleine moeite: aandacht en interesse tonen voor een ander. Met name in verpleeghuizen. En het geeft veel voldoening als je ziet wat je voor een ander kunt betekenen.”

DE PRAKTIJK

'Het geeft me een gevoel van eigenwaarde.'

Madelon Smit-den Blanken (63, ex-juriste) zet zich veertig uur per week in als coördinator voor het project Taalmaatjes van Gilde SamenSprak Leiden.

8.30: "Al hoef ik vanmiddag pas om één uur op kantoor te zijn, toch begin ik thuis alvast met het beantwoorden van mailtjes."

13.00: "Een vrouw komt spontaan langs om ons te bedanken voor haar Nederlandse taalmaatje. Het is niet de eerste keer dat ik door dit project mensenlevens zie veranderen. Soms ontstaan er vriendschappen voor het leven."

15.00: "Even een uurtje vergaderen. Gilde SamenSprak heeft driehonderd vrijwilligers die als een soort taalcoach buitenlanders helpen."

17.30: "Ik ben weer thuis, maar kan het niet laten toch nog even het verslag van de vergadering van vanmiddag uit te werken."

18.00: "De werkdag zit erop. Iets doen voor een ander geeft je echt een gevoel van eigenwaarde."

Het feit dat de inzet van vrijwilligers stabiel is, betekent niet dat we achterover kunnen leunen. Om ons ervan te vergewissen dat het aantal

vrijwilligers ook in de toekomst op peil blijft, moet er wel wat gebeuren. De volgende vijf ontwikkelingen bieden daarbij voldoende kansen.

Opkomst van de flexvrijwilliger

Het vrijwilligerswerk moet met steeds meer andere activiteiten concurreren. "De afgelopen jaren hebben we het met z'n allen steeds drukker gekregen", zegt Ronald Hetem, senior adviseur bij Movisie, een organisatie die de zelfredzaamheid en participatie van burgers stimuleert. "Het wordt dus lastiger om vrijwilligerswerk in onze overvolle agenda in te passen. Dat geldt vooral voor mensen die carrière maken en/of een jong gezin hebben."

Ook worden we steeds mobieler. In plaats van ons hele leven in hetzelfde dorp te blijven wonen, verhuizen we wat af. Die veranderingen zorgen ervoor dat mensen hun inzet anders plannen. Waar men zich vroeger vaak langdurig aan één organisatie verbond, zie je nu steeds vaker dat vrijwilligers eenmalige klussen doen, het liefst op het moment dat het hun

uitkomt. 'Flexvrijwilligers' worden die mensen wel genoemd, of 'draai-deurvrijwilligers'. De 'gewone' clubs en verenigingen die veelvuldig aanspraak maken op de vrije tijd van vrijwilligers, moeten dan ook vooral flexibeler worden volgens hoogleraar Lucas Meijs. "Het aanbod van vrijwilligers is er wel, maar het moet beter worden benut. Besturen verwachten nog te vaak dat vrijwilligers hun agenda aan die van de vereniging of school aanpassen. Terwijl het juist andersom zou moeten zijn. Als je de nieuwe vrijwilliger aan je wilt binden, moet je al het mogelijke doen om het hem of haar makkelijk te maken. Melden zich te weinig luizenmoeders op school? Creëer dan een extra dienst om acht uur 's ochtends, voor de school begint. Dan kunnen de werkende moeders ook helpen."

Meer ouderen, meer vrijwilligers

Een ander gevolg van die drukke agenda is dat vrijwilligerswerk zich steeds meer verplaatst naar latere levensfasen, wanneer de kinderen de deur uit zijn en betaald werk een minder grote rol speelt of zelfs hele-

maal ophoudt. "Nog steeds is het zo dat tweederde van alle vrijwilligers jonger is dan 55 jaar", zegt Ronald Hetem. "Maar 55-plussers zijn de afgelopen dertig jaar wel als enigen duidelijk méér tijd aan vrijwilligerswerk

85% van de Pluslezers zegt: 'Met vrijwilligerswerk doe je iets terug voor de maatschappij.'

77,6% zegt: 'Vrijwilligerswerk is goed voor je zelfvertrouwen.'

gaan besteden – ten opzichte van 1975 gemiddeld een uur extra per week. Zij hebben simpelweg minder ballen in de lucht te houden dan hun kinderen en kleinkinderen. Bovendien blijven

ouderen langer fit en zijn ze meer bij kerken betrokken." Hetem denkt dat de overheid de groeiende groep senioren in de toekomst zal gaan stimuleren om in actie te komen. "Niet alleen om-

dat het goed is voor de samenleving, maar ook voor henzelf. Vrijwilligerswerk is bij uitstek een geschikte manier om eenzaamheid te voorkomen en nieuwe contacten op te doen."

Bedrijven als nieuwe bron

"Door de ontzuiling en de ontkerkelijking zijn veel natuurlijke ontmoetingsplaatsen verdwenen", zegt Lucas Meijs. "We moeten als samenleving dus op zoek naar nieuwe vindplaatsen voor vrijwilligers. Ik verwacht dat vooral bedrijven een steeds grotere rol gaan vervullen in het aanleveren van vrijwilligers."

Steeds meer bedrijven stimuleren hun werknemers om vrijwilligerswerk te

doen. Dat kan in de vorm van speciaal verlof, maar er zijn ook tal van bedrijven die zelf activiteiten organiseren waar werknemers aan kunnen meedoen. Tijdens een bedrijfsuitje wordt bijvoorbeeld een buurthuis opgeknapt of geld ingezameld voor een goed doel. Op dit moment staat al 30 procent van de Nederlandse bedrijven zijn werknemers toe om onder werktijd vrijwilligerswerk te doen. Hoe gro-

ter het bedrijf, hoe vaker dat het geval is. "Het past namelijk prima in het 'maatschappelijk verantwoord ondernemen' waar veel bedrijven druk mee zijn", zegt Meijs. "Bovendien is het een secundaire arbeidsvoorwaarde, die veel werknemers op prijs stellen. Als we over een paar jaar een tekort aan arbeidskrachten krijgen, is het een extra argument om personeel binnen te halen of te houden." ▶

**GEMIDDELD ZO'N
25%
VAN ONZE
ZOUTINNAME
KOMT
UIT BROOD**

We eten dagelijks veel meer zout dan we nodig hebben. Gemiddeld zo'n 25% van onze totale zoutinname komt uit brood. Gelukkig is er een manier om te genieten van lekker brood, dat veel minder zout bevat...

DE PRAKTIJK

'Ik blijf zo hartstikke bij de tijd!'

Jan Kouseband (65, ex-bakker en gepensioneerd) werkt elke zaterdag als vrijwilliger in de voetbalkantine van Voetbalvereniging Wieringerwaard.

8.50: "Heerlijk om naar de kantine te fietsen. Ik doe dit al tien jaar en blijf er plezier aan beleven."

9.00: "Snel zorgen dat de koffie op tijd klaarstaat voor de teamleiders."

10.30: "Als de kleintjes spelen is het altijd druk. Vaders en moeders, opa's en oma's. Ik maak broodjes en zet limonade klaar."

12.00: "'Jan de tosti-man' noemen de kinderen me. Mijn tosti's vallen in de smaak; op een drukke dag maak ik er een stuk of honderd."

14.30: "Ik zet een cd op die ik voor de grotere kinderen heb samengesteld. Muziek uit de topveertig. Zo blijf ik zelf ook hartstikke bij de tijd!"

15.30: "Opruimen en schoonmaken. De kantine is een gezellig kippenhok."

16.00: "Het werk zit erop. Ik heb een mooie zaterdag gehad."

Een terugtrekkende én stimulerende overheid

Waar de overheid voorheen van alles voor ons regelde, moeten we in toenemende mate voor onszelf en elkaar zorgen. Neem de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, de AWBZ. Sinds die wet is versoerd, zijn mensen met een beperking steeds meer op vrijwilligers aangewezen. De kans is groot dat hetzelfde gaat gelden voor mensen die, als gevolg van de bezuinigingen, hun baan in een sociale werkplaats kwijtraken. Burenhulp en maatjesprojecten worden daarmee steeds belangrijker.

"De overheid stimuleert dat soort vormen van 'actief burgerschap'", aldus Ronald Hetem. "De Wet maatschappelijke ondersteuning, de Wmo, geeft gemeenten de mogelijkheid om vrijwilligers en mantelzorgers wat extra hulp te bieden. Gemeenten doen dat bijvoorbeeld door een Steunpunt Vrijwilligerswerk in te richten. Daar wordt bemiddeld tussen organisaties die vrijwilligers

zoeken en mensen die graag vrijwilligerswerk willen doen. Verder biedt z'n steunpunt vaak gratis bijscholingscursussen voor vrijwilligers, bijvoorbeeld op het gebied van fondsenwerving of financieel beheer. Op die manier hoopt de overheid dat nog meer mensen zich belangeloos voor anderen gaan inzetten."

Landelijk zijn er ook diverse stimuleringsregels. Zo mag je als vrijwilliger maximaal €1500 per jaar aan onkostenvergoeding ontvangen zonder dat je daar belasting over hoeft te betalen of op je uitkering wordt gekort. Mensen met een bijstandsuitkering mogen maximaal €764 per jaar voor vrijwilligerswerk ontvangen. En de ervaring die je als vrijwilliger opdoet, telt mee voor het ervaringscertificaat, het document dat je sinds 2008 kunt laten opstellen om aan een (toekomstige) werkgever te laten zien wat je kunt, of om vrijstelling te krijgen voor een opleiding.

Verplicht vrijwilligerswerk

Als je er als samenleving zeker van wilt zijn dat je tot in lengte van dagen voldoende vrijwilligers hebt, kun je ook een meer radicale stap zetten: vrijwilligerswerk verplichten. Lucas Meijs: "Op tal van plekken gebeurt dat al. Sportclubs zijn het duidelijkste voorbeeld; die stellen steeds vaker de voorwaarde dat alle leden een

paar uur per maand moeten meehelpen. Doe je dat niet, dan betaal je meer contributie." Een ander voorbeeld is dat van scholen. Er zijn zelfs al lagere scholen waar je als ouders een tegemoetkoming van een paar honderd euro moet betalen als je je niet wilt laten inroosteren voor het overblijven. 'Semi-verplicht' vrijwil-

76% van de Pluslezers zegt: 'Goed idee om vrijwilligerswerk verplicht te stellen voor scholieren.'

80% zegt: 'Goed idee om vrijwilligerswerk verplicht te stellen voor mensen die langer dan drie jaar werkloos zijn.'

ligerswerk' noemt Meijs dat. "Je kiest er zelf voor om je bij een bepaalde organisatie aan te sluiten, maar daarna moet je wel meedoen."

Ook gemeenten kunnen sinds 2006 mensen die langdurig in de bijstand zitten, 'verplichten' om vrijwilligerswerk uit te voeren. Het idee daarachter is dat ze zo werkervaring opdoen, wat het makkelijker moet maken om een betaalde baan te vinden. Als ze dat niet accepteren, kunnen ze op hun uitkering worden gekort. Doen ze het wel, dan maken ze – in sommige gemeenten – kans op een premie van maximaal €1944 per jaar, als beloning voor de getoonde inzet of als tegemoetkoming in gemaakte onkosten. Verder is het zo dat als je als bij-

standsgerechtigde in sommige gevallen kunt worden vrijgesteld van je sollicitatieplicht als je meer dan twintig uur per week vrijwilligerswerk doet. Daar moet het UWV dan wel toestemming voor geven.

Het kabinet wil vanaf de zomer van 2011 alle bijstandsgerechtigden verplichten om vrijwilligerswerk te doen. Niet zozeer in het kader van werkervaring, maar als tegenprestatie voor de uitkering. Een volgende stap zou zomaar kunnen zijn om ook andere groepen tot vrijwilligerswerk te dwingen als de nood aan de man komt. "Het risico is groot dat je veel weerstand creëert bij degene die het moet uitvoeren", vindt Hetem. De enige reden waarom er volgens hem toch

voor andere groepen een vorm van verplicht vrijwilligerswerk ingevoerd zou kunnen worden, is het enorme tekort aan mensen in de zorg. "Dat loopt de komende jaren alleen maar verder op. Ik kan me voorstellen dat er daarom ooit – noodgedwongen – een vorm van zorgdienstplicht wordt ingesteld. Net als vroeger met de militaire dienstplicht zouden alle jongeren na hun middelbare school dan een jaar in de zorg moeten werken."

2011 is door de EU uitgeroepen tot Europees Jaar van het Vrijwilligerswerk. Op 18 en 19 maart 2011 organiseert het Oranje Fonds NL DOET een grootscheepse vrijwilligersactie. T 0900-448 84 48 (lokaal tarief) of www.nldoet.nl ■

**BECEL BROOD
BEVAT
40%
MINDER
ZOUT**

Becel Meergranen Volkoren is een heerlijk brood en bevat 40% minder zout dan standaard volkorenbrood. Dat is mooi meegenomen wanneer je op je zoutinname wilt letten. Becel brood is elke dag vers verkrijgbaar bij Albert Heijn. Ontdek zelf hoe lekker het is.

